

Rouva-nimityksen yleistämiskeskuksen julkaisuja

*Voiko olla rouva
- ,vaikka ei ole rouva'?*

1925.

Kirjoittanut

Ada Äijälä

Kustannusosakeyhtiö

Rosma

VOIKO OLLA ROUVA —,VAIKKA EI OLE ROUVA?'

KIRJOITTANUT

ADA ÄIJÄLÄ

KUSTANNUS O.Y. ROSMA

Kirjainvalmistus ja kirjapaino

VOIKO OLLA ROUVA
—VAIKKA EI OLE ROUVAS

HELSINKI
ADA AALTO

HELSINGISSÄ 1925
HELSINGIN UUSI KIRJAPAINO-OSAKEYHTIÖ

Alkumietteitä.

»Kuinka voi olla rouva, vaikka ei ole rouva?», tämä on kysymys, joka hämmästynein ilmein usein tehdään rouva-nimityksen yleistämistä ajavalle. Sen edessä kalpenevat kaikki todistukset, sillä se on järkkymättömän maailmankatsomuksen ilmaus: mihin on totuttu, se on oikein, ja se on muuttumatonta. »Rouva» on erikoinen käsite, joka liittyy yksinomaan vihittyyn vaimoon, ja naista *on* nimitettävä sen mukaan, onko hän avioliittoon vihitty vai ei. Niin on aina ollut, uskotaan, ja niin tulee aina olemaan. On turhaa rauhan häiritsemistä yrittää puhuakaan muusta.

Sen jälkeen kuin rouva-sanan yleistämisliike on saanut suuremman vauhdin, on syntynyt toinenkin syy sen vastustamiseksi. Siinä nähdään — siveellinen vaara. Kaksi naisten lehteä on jo riennänyt ilmaisemaan huolensa sen johdosta. Toinen lievemässä muodossa epäillen, tokko »yleinen moraalii» siitä hyötyisi, toinen täsmällisemmin julistamalla, että uudistusta on juuri moraalin nimessä vastustettava. Minkätähden? Mitä ihmettä naisten puhuttelutavalla on tekemistä moraalii kanssa? Ja täytyykö sillä olla jotakin sen kanssa tekemistä?

Tämä katsantokanta lienee vaikeasti selitettävissä muulla tavoin kuin sillä, että vihkimätilaisuus on tehty siksi käännekohtaksi, joka määrää naisen nimityksen muuttumisen. Se panee ihmisten ajatukset kulkemaan aivan määrättyyn suuntaan. Sitä ei tosin tahdota myöntää, mutta käsitys on siksi ilmeinen, että se ei ole kiellettävissä. Kansantajuisimmin on tuon ajatusjuoksun ilmaissut ranskalainen kirjailija Louis Verneuil näytelmässään »Mademoiselle ma mère» (Neiti äitini), joka meillä on esitetty nimellä »Resan till le Havre». Näytelmä on kulkenut monet Euroopan näyttämöt, joten sen sisältämää ajatusta voitaneep pitää kansainvälisenä.

Kappaleessa esiintyy poikapuoli, joka on mieltömästi rakastunut nuoreen ja kauniiseen äiti-puoleensa. Nuorukainen on syvästi onneton, mutta juoni selviää, kun hän saa kuulla, että hänen »äitinsä» on avioliittonsa alusta asti vieronut hänen isäänsä, jonka kanssa hänellä ei ole ollut mitään »hääyötä». — »Mutta tehän ette siis olekaan rouva de Letournel, vaan neiti de Letournel», huudattaa poika riemastuneena, ja yleisö yhtyy kaikesta päättäen tekijään. Ani harva lienee tehnyt itselleen kysymyksen, elämmekö me sivistyneessä yhteiskunnassa?

Tätä taustaa vastaan ovat ymmärrettävät sellaiset vastaukset kuin: »Olen kunniallinen neiti», jos tietäen tai tietämättään puhuttelee rouvaksi vanhempaan ikäluokkaan kuuluvaa vihkimätöntä,

joka vielä on kasvatettu siinä hengessä, että naisella on vain yksi »kunnia». Ihmeellistä! Jos hän tuon kunniansa kadottaa ilman vihkimistä, tulee hänestä poljettu olento, joka rangaistukseksi yhä edelleen saa kantaa olematonta kunniaansa nimesään. Jos hän sen säilyttää elämänsä loppuun asti, hänelle nauretaan ja hänestä käytetään epähienoja pilkkanimiä.

Mies on kaikesta tästä vapaa. Hänen eroottisia elämyksiään ei sekoiteta hänen nimeensä, olivat ne mitä laatua tahansa. Mutta kun uusi aika nyt on nostattanut liikkeen, joka vaatii naisten puhuttelutavan uudistamista, suhtaudutaan siihen karsaasti. Ei tahdota myöntää, että mitään uutta tarvittaisiin, koska vanhaan on niin läpeensä totuttu. Eikä oteta huomioon taikka ei tiedetä, että naisten^{en} nimitykset ovat ennenkin olleet monenlaisten^{en} muutosten alaisia.

Naisten puhelusanojen historiallinen kehitys.

Saksassa, jossa rouva-nimityksen yleistämisliike jo on niin pitkällä, että se on saanut tukea viralliseltakin taholta, ovat tämän kysymyksen ajajat julkaisseet mielenkiintoisen historiallis-kielitieteellisen tutkielman naisten puhuttelusanamuodoista, joka on sopiva asetettavaksi pohjaksi sille keskustelulle tästä asiasta, joka ei meidän maassamme suinkaan vielä ole loppuun käyty. Tutkielman on kirjoittanut *Sophie Cohen* ja osoittaa hän siinä, kuinka rouva-nimen käyttö ja merkitys on aikojen kuluessa suuresti vaihdellut.

Rouva avioliitosta riippumaton säätynimi.

»Frau» (Mysaks. frouwa; mruots. frugha; ruots. fru; suomal. rouva, alkuper. merk. = valtiatar) on aina ollut kunnianimi, jota on käytetty sellaisista naisista, jotka parhaiten ovat vastanneet aikansa naisihannetta. Alkujaan se vain ilmaisi naisen ylhäistä säätyä katsomatta ensinkään siihen, oliko hän naimisissa vai ei. Ritarisäädyn kukoistusaikana, ristiretkien aikakaudella, ja kirkollismielisellä keskiajalla oli ainoastaan ruhtinaallinen ja aatellinen nainen sekä nunna »rouva» eroi-

tukseksi alempien säätyjen naisista. Kirkollinen perinnäistapa ja ritarisäädyssä vallitseva henki ympäröivät tuon »Rouvan» sädekehän loisteella. Alkaen Neitsyt Mariasta kautta naispyhimysten suuren paljouden aina arvokkaaseen abedissaan ja yksinkertaiseen nunnaan nautti hengellisen säädyn nainen suurempaa arvonantoa kuin muut. Ritarillinen Minne-palvelus synnytti haaveilevan naisen ihannoimisen ja jo ritarivalassaan vannoi aatelismies suojelevansa jokaista turvaa tarvitsevaa naista. Yksinkertaiseen kansanrunouteenkin ulottuivat nuo naispalvonnan vaikutukset. Kun Nibelungenlied'in sankari, Herra Siegfrid, ensimmäisen kerran burgundilaishovissa näkee nuoren Kriemhildin äitinsä Uoten vieressä, sanoo runoilija: »Do begund er minneclîche an Froun Kriemhilden sehen.» (Silloin hän alkoi rakastuneesti katsoa Rouva Kriemhildiin).¹⁾

Uskonpuhdistus alentaa neitsyyden arvoa.

16:sta vuosisadalla, uskonpuhdistuksen aikakaudella, on tilanne jo kokonaan muuttunut. Rouva ei enää esiinny vain aatelisnaisen arvoniemenä, vaan kantaa sitä nyt porvarisvaimokin. Toiselta puolen huomataan jo selvä halu eroittaa naimaton nainen naimisissa olevasta. Tosin sanotaan yhä vielä kohteliaassa puhuttelussa naimatontakin rouvaksi, mutta yleensä häntä nyt kutsu-

¹⁾ Saksalaisessa Minne-runoudessa on frou taikka frouwe tavallinen runossa ylistetyn naisen nimitys.

taan nimellä »Jungfrau». Suomenkielessä on tätä sanaa vastannut »neitsyt», mutta merkitykseltään se ei ole sama kuin Jungfrau, joka, kuten sen kielellinen muoto osoittaa, alkujaan vain tarkoitti nuorta, ylhäistä naista, ja voitiin sitä sentähden käyttää nuoresta naineesta aatellisnaisestakin. Nyt sitävastoin ruvettiin tätä nimeä käyttämään vain naimattomasta. Mitä merkitsevät nämä muutokset?

Keskiajan lopulla oli aatelissääty menettänyt aikaisemman merkityksensä ja loistonsa. Kaupungit alkoivat kukoistaa ja hyvinvoipa kauppias mies ja käsityöläinen eivät antaneet köyhtyneen aatelmiehen masentaa itseään. Kaikesta rikkautaan ja sivistyshalustaan huolimatta ei ylöspäin pyrkivä kansanmies kuitenkaan voinut omata aatelissäädyn hienostuneita tapoja. Aatelmies oli ollut ritarillinen naista kohtaan; porvari näki hänessä vain ruumiillisesti heikomman. Niin alenee naisen arvo ja samoin seurustelutapa sukupuolten kesken. Periaatteen mukaan, että se on mies, joka on herra talossa, vaaditaan avioaimolta ehdotonta kuuliaisuutta miehen tahdolle, mutta pidetään häntä joka tapauksessa suuremmassa kunniaissa kuin neitsyttä, jonka arvo uskonpuhdistuksen kautta suuresti aleni. Protestantismi avasi luostarin portit, tuomitsi aviottomuuden ja näki avioliitossa suvun jatkamisen välikappaleena Jumalan säättämän yhteiskunnallisen velvollisuuden. Vielä enemmän kuin miestä koski tämä

naista, sillä hänellähän ei ollut mitään muuta tietä avoinna kuin vaimon ja äidin kutsumus. Tämän yhteydessä syntyi vähitellen käsitys, että avioliitto merkitsi naiselle sosiaalista ylennystä (semminkin kun hän miehensä kautta usein saavutti korkeamman yhteiskunnallisen aseman kuin hänellä oli ollut naimattomana).

Nimitykset sekaantuvat. Naineita neitejä ja naimattomia rouvia.

»Frau» ja »Jungfrau» nimien rinnalla esiintyy tähän aikaan kolmas puhuttelusana, »Fräulein» (Fröken, Neiti). Sen alkuperäisen merkityksen ilmaisee sanan pienoismuoto, »pikku rouva» tai »pikku valtiatar», s. o. »nuori — nainut taikka naimaton — rouva» tai »vähemmän huomattavassa asemassa oleva rouva». Niinpä sanoo eräässä Hans Sachsin kirjoittamassa laskiaisnäytelmässä v:ltä 1517 vastanainut: »Ich bin schon Fräulein», tahtoen siten antaa ymmärtää, että hän eroitukseksi kanssanäyttelijästään, »Jungfrau'»ta jo on naimisissa nuoruudestaan huolimatta. (Tähän löydämme mielenkiintoisen vastineen Kalevalasta: »Lapsi on tytär kotona, vasta neiti naituansa.») Kuten saksankielen muutkin diminutiivit saa sana Fräulein vähitellen erinäisiä sivumerkityksiä. Se ilmaisee hellyyttä ja tuttavallisuutta. Sitä käytetään kernaasti leskistä myötätunnon osoituksena. Siihen sisältyy halveksumista katunaisten nimityksenä. Mutta pian tämä alkujaan halpa sana

sai kokea huomattavan yleennyksen. Kun 16:sta vuosisadan lopulla uskonpuhdistusajan avioliittoa suosiva henki oli päässyt täydellisesti voitolle ja »rouva» siis tullut kaikkensäätyisten aviovaimojen yksinoikeudeksi, esiintyy vanha luokkahenki vielä kerran naimattomien naisten arvonimissä. Kun porvarin ja talonpojan tytärtä sanottiin »neitsyeeksi» (Jungfrau, jungfru), koroitettiin »neiti» (Fräulein, fröken) yksinomaan aatelistyttärien arvonimeksi ja tuli siis rouva-sanalla olemaan arvojärjestyksessä toinen ajan puhuttelusanojen joukossa.

Kolmenkymmenen vuoden sodan aikana tulvi Saksaan paljon ulkomaalaista sotaväkeä. Ranskassa olivat 17:sta ja 18:sta vuosisadalla »Madame» ja »Mademoiselle» puhuttelusanoja, jotka erosivat toisistaan vain kohteliaisuusasteessaan, ne eivät millään tavalla ilmaiseet, oliko nainen, josta niitä käytettiin, naimisissa tai ei. Kunnianimi »Madame» oli ruhtinattaren ja korkeampaan aateliin kuuluvan naisen erikoisoikeus. Porvarillista vaimoa ja 16:sta vuosisadalla vaatimattoman maalaisaatelismiehenkin puolisoa sanottiin nimellä »Mademoiselle». Mutta porvariylpeyskin alkoi vähitellen vaatia itselleen tuota kunnioittavampaa arvonimeä. Niinpä esim. Molièren näytelmissä noita nuoria rakastavaisia, jotka monien vaikeuksien jälkeen lopulta saavat sen, jonka tahtovat, puhutellaan aina »Madame». Kun 18:sta vuosisadan loppupuoliskolla kansan kiivastunut mieli-

ala kahden ylemmän säädyn etuoikeuksia vastaan alkoi yhä enemmän kärjistyä, tapahtui, että eräs nuori tyttö, sittemmin Madame Roland'ina kuuluisa girondisti, tunsu kansanvaltaisen mielenlaatunsa syvästi loukatuksi sen johdosta, että hänen äitiänsä, arvossapidetyn porvarin kunniallista puolisoa, aatelisen mittapuun mukaan alentuvasti mainittiin nimellä »Mademoiselle».

Ludvig XIV:n ja hänen seuraajiensa aikana ranskalaiset tavat tunkeutuivat Saksaan ja niitten mukana naisia liehakoiva ranskalainen kohteliaisuus. Ne yhtyivät Saksassa vallitsevaan ajatustapaan ja kuvastuu tuo sekaannus omituisella tavalla sen ajan kielenkäytössä. Niinpä käytetään ylhäisestä naimattomasta naisesta kunnioittavaa ranskalaista nimitystä samassa merkityksessä kuin vaatimattomampaa saksalaista. Eräässä näytelmäkappaleessa, jonka n. s. »englantilaiset komedianit» esittivät v. 1677, lähettää Venetsian herttua palvelijansa viemään rakkauskirjettä naiselle, joka mainitaan nimellä »Madame Agalanta, Fräulein von Aragonien» (Rouva Agalanta, Aragonian Neiti), ja eräässä toisessa näytelmäkappaleessa sanotaan muuatta nainutta naista vuorotellen »Frau» ja »Damoselle» (Neiti).

Mutta pian nuo puhuttelusanat järjestetään ajan hengen vaatimalla tavalla. Jokainen nainen pannaan omaan erikoiseen lokeroonsa ja varustetaan ikäänkuin selittävällä nimikirjoituksella. Niinpä on 18:sta vuosisadan lopulla aatelimiehen,

mutta myöskin huomattavassa yhteiskunnallisessa asemassa olevan porvarin aviopuoliso ensimmäisellä sijalla »rouvana». Toisella sijalla arvoasteikossa on »neiti», nimitys, joka yhä vielä annetaan vain aatellisille naimattomille, kolmannella sijalla seuraa parempien porvarillisten piirien naimaton nainen, »mamseli» (Demoiselle), neljäntenä tulee vaatimattomampi porvarillinen vaimo, »matami» (ent. ylhäinen Madame) ja yhteiskunnallisen arvoasteikon alimmalla portaalla seisoo naimaton kansannainen »neitsyt» (Jungfrau).

Miten tultiin nykyiseen järjestelmään.

Suuri vallankumous alkaa taas uuden kehitysjakson, joka niinkään on ranskalaisen vaikutuksen alainen. Ranskan vallankumous oli sanoutunut irti kaikesta säätyerosta. Se näki miehessä ja naisessa vain valtionkansalaisen. *Citoyen* ja *Citoyenne* (Kansalainen ja Kansatar) ovat sentähden tämän ajan ainoat puhuttelusanat. Tosin tämä puhuttelutapa häviää samalla kuin ensimmäinen tasavalta, vanhat puhuttelusanamuodot palaavat jälleen — mutta ne eivät enää ilmaise säätyeroa. »Madame» tulee yhä enemmän naimisissa olevan naisen nimitykseksi, »Mademoiselle» naimattoman. Vain kohteliaisuusmuotona säilyy yhä vielä vanha tapa puhutella naimatontakin sanalla »Madame». Puhuttelusanojen yksinkertaistaminen tunkeutuu 18:sta vuosisadan lopulla myöskin Saksaan. Alkaa vaivalloinen taistelu

»rouvan» puolesta »matamia» vastaan, »neidin» puolesta »mamselia» ja »neitsyttä» vastaan ja se päättyy vasta viime vuosisadan 70-luvulla sikäli, että neiti nyt tuli kaikkien säätyjen naimattomien naisten yhteiseksi nimeksi ja siten menetti viimeisenkin jäännöksen kunnioittavasta erikoissävystään. Mutta samalla kuin kaikki yhteiskunnallista arvoasemaa osoittavat sivumerkitykset hävisivät, saivat nuo kaksi sanaa »rouva» ja »neiti», jotka olivat vieneet voiton muista, ensimmäisen kerran nimenomaisen merkityksen »nainut» ja »naimaton».

»Rouvat ensin.»

»Rouva» säilytti siis edelleenkin säätymerkityksensä, mutta naisen ylempi tai alempi sääty laskettiin nyt sen mukaan, oliko hän naimisissa vai ei. Naimatonta naista vastaan oli olemassa voimakas virtaus. Vallitsevat tavat sisälsivät hänen kohdallensa lukuisia pieniä nöyryytyksiä, joista tavataan jäännöksiä vielä meidän päivinämme. Voi tapahtua vieläkin puolisivistyneissä piireissä, että esim. kahvitarjotin viedään vanhemman sisaren ohi hänen naimisissa olevalle nuoremmalle sisarelleen. Edellinen sille nyt hymähtää, hän näkee enää vain asian koomillisen puolen, mutta aikanaan on tällä kuten monella muullakin tavalla ollut painava merkityksensä sen arvioinnin tähden, johon se perustui. »Rouvat ensin» on ollut lauseparsa, johon sisältyi vakava maailmankatsumus. Muuan vanha rouva kertoi tämän kirjoit-

tajalle erään tapauksen P—n pappilasta. Pappilaan oli tullut vieraisille kaksi vastaleivottua nuorta rouvaa ja vanha harmaapäinen »neiti» Y. Palvelija vei vaistonsa ohjaamana kahvitarjottimen suoraan viimemainitulle, jonka johdosta ruustinna kiivastuneena tiuskasi puoliääneen: »Enkö minä ole sanonut, että rouville ensin». Vanhus tästä niin hätääntyi, että jätti kahvinottamisensa kesken, mutta tämä ei varmaankaan ollut ainoa loukkaus, minkä hän sai elämässään kokea.

Kaikki puheet »rouvaksi pääsemisestä» ja naimattomien naisten halusta »vallata» itselleen rouvatitteli, jota eivät muka ole »muuten saaneet», ovat jäännöksiä tuosta vanhasta katsantotavasta. Samoin kuin toiselta puolen se arkuus, joka naisten taholla on havaittavissa nimenomaan rouvanimen yleistämiseen nähden pohjautuu pelkoon, että sen takaa etsittäisiin juuri edellämainittuja vaikutteita.

Rouva-nimi on meidän päiviimme saakka säilyttänyt kaksinkertaisen säätymerkityksen, sillä paitsi »ylempää» aviosäätyä, se on yhä edelleen muutenkin merkinnyt korkeampaa yhteiskunnallista asemaa. Tosin työväenpiireissäkin jo nykyisin aivan yleisesti käytetään rouva-nimeä itsenäisesti, kuten tätä sanaa onkin käytettävä. Mutta miehen yhteiskunnallisen aseman yhteydessä se kuuluisi oudolta. Sanotaankin sentähden aina »työmiehen vaimo», kun muihin aviopuolisiin nähden sitävastoin saa olla hyvin varovainen,

ettei »alenna» heitä vaimo-nimellä. Meillä on viime aikoina ollut huomattavissa voimakasta kansallista nousua rouva-sanana mukana vierasperäisyyttä vastaan, mutta sitä käytetään mielisuo- siolla silloinkin, kun se vallan hyvin olisi korvatta- vissa suomalaisella, kaunisointuisella ja aviosuh- detta paljon paremmin ilmaisevalla nimellä »vaimo». Kuulee alituisen puhuttavan »hänen rouvastaan». Milloin sanotaan »hänen herransa?» »Herra» on saanut säilyttää alkuperäisen merkityksensä. Se on kohtelias, kunnioittava nimitys — ei mitään muuta. Mutta rouva-nimeä on alettu käyttää väärin. Ja niin on tultu siihen, että »rouva» ja »herra» ovat käsityksiä, joita ei voi rinnastaa, vaikka ne oikealta merkitykseltään ehdottomasti kuuluvat yhteen. »Hyvät naiset ja herrat», alkaa juhlapuhuja esityksensä, kun johdonmukaisuus kai vaatisi sanomaan »hyvät rouvat ja herrat», tai »hyvät naiset ja miehet!»

Miksi on juuri rouva-nimitys yleistettävä?

Mutta minkätähden on siis juuri rouva-nimitys yleistettävä?

Sentähden, että se useimmissa kulttuurikielissä on juurisana, josta naimattomien naisten nimitykset ovat johdetut liittämällä siihen pienoispääte. Siten ovat syntyneet nimitykset Frau—Frauchen—Fräulein, Fru—Fröken (jälkimmäisessä on pienoispääte kätketympi, joten kaikki eivät huomaa, että se tulee saksalaisesta Frauchen-sanasta). Mademoiselle on pienoismuoto sanasta Madame, Signorina sanasta Signora, Seniorita sanasta senora j. n. e. Suomalainen »neiti» voidaan tuskin erottaa sanasta neito, joka tarkoittaa kehitysiässä olevaa nuorta tyttöä. Englanninkielen Miss on lyhennys sanasta Mistress (Mrs) ja osoittaa sekin typistetyssä muodossaan jotakin vähemmän kehittynyttä. Se olikin ennen vanhaan, aina 1700-luvulle saakka, ylempien luokkien pikkutyttöjen nimitys; täyskasvuinen naimaton nainen oli »mistress» heti, kun hän astui seuraelämään. (Katso m. m. Tietosanakirjaa).

On omituista ajatella, että tavat ovat nyt niin muuttuneet, että pelkkä ajatuskin puhutella nai-

matonta naista rouvaksi herättää suuttumusta tai — hilpeyttä. On naurettavaa sanoa täysi-ikäistä naimatonta signoraksi, sitävastoin varsin paikallaan sanoa häntä »pikku signoraksi», ja niin kaikissa kielissä. Ja kuitenkin on nykyajan naimattomalla naisella paljon suurempi mahdollisuus osoittaa kypsyytensä mitä erilaisimmilla aloilla kuin entisajan turvattomalla naisparalla, joka sai syödä »armoleipää» sukulaistensa talossa, jollei onnistunut pelastautumaan avioliiton satamaan. Vaikka nainen on astunut ulos perheen piiristä yhteiskuntaan, ei hänessä voida nähdä muuta kuin perheenjäsen. Vaimo vaiko tytär? Rouva vaiko neiti? Ja tytär on tietysti aina diminutiivi, »pikku rouva», riippumatta siitä minkä iän tai aseman yhteiskunnassa hän on saavuttanut. Tätä katsantokantaa kuvaavat erinomaisesti saksalaiset nimitykset »Frau Doktor» (rouva tohtori) tohtorin puolisosta ja »Fräulein Doktor» (pikku-rouva tohtori) naimattomasta naislääkäristä ja fil. tohtorista.

Rouvako ammattinimi? — Siveellisiä epäilyksiä.

Rouva-nimen säilyttämistä yksinomaan naineelle naiselle on puolustettu m. m. sillä, että »rouva» olisi hänen »ammattinimensä». Tämä väite on varsinkin esitetty ruotsinkielisellä taholla, jolla kysymystä on vähemmän selvitelty. Kuten ylempänä on osoitettu on »rouva» ja »neiti» (= pikku rouva) itse asiassa sama'sana, vaikka jälkimmäinen

on pienoismuoto edellisestä, joten ne siis merkinnevät samaa »ammattia». Jokapäiväinen elämä osoittaakin, että rouva- ja neiti-nimen kantajat voivat harjoittaa aivan samoja ammatteja ja käyttää samoja arvonimiä: olla opettajia, maistereita, lääkärejä, tarkastajia, taiteilijoita, liikkeenharjoittajia, virkanaisia j. n. e. Kun tarkoitetaan naineita naisia kodinhoitajina, ei koskaan käännytä heidän puoleensa rouva-nimellä. Liikemiehet ilmoittavat: »Perheenemännät huomatkaa!» He kokoontuvat emäntäkongresseihin, heidän ammattilehtensä on nimeltä »Emäntälehti» j. n. e. Ruotsiksi sanotaan: »Husmoderförbundet, husmoderkongressen, »Husmodern», Ruotsin perheenemäntien ammattilehti. Eräs nuori ruotsalainen rouva, joka ymmärtää, mistä tässä on kysymys, sanoi aina käyttävänsä nimitystä »husfru», kun hän tahtoo ilmaista asemansa ja ammattinsa. Se on toista kuin »fru». Jos puhuttaisiin »rouvakongressista» tai »rouvalebdestä», ei kukaan ihminen tietäisi, mitä pyrintöjä noihin nimityksiin sisältyy, sillä rouvien harrastukset ovat meidän päivinämmme hyvin moninaiset. »Rouva» ei siis ole mikään ammattinimi, jota sopisi rinnastaa naimattomien naisten virkanimitysten kanssa (joita sitäpaitsi sangen vähän käytetään). Se merkitsee nykyisessä kielenkäytössämme yksinomaan »avioliittoon vihitty» ja on siis vastakohta neiti-nimelle, joka merkitsee »vihkimätön».

Puhutaanhan usein »vihkimättömistä äideistä».

Heitä sanotaan neideiksi, välittämättä ensinkään siitä kauheasta sielullisesta kidutuksesta, minkä tuo nimi heille sisältää. Monet eivät jaksakaan sitä kestää. He salaavat lapsensa, pakenevat ulkomaille, milloin heillä on siihen varaa ja heitä ei tapaa vielä järkyttävämpi kohtalo. »Neiti» on siitä erikoinen nimi, että sillä on niin monta merkitystä. Se osoittaa milloin viattomuutta nuoren tytön nimityksenä, milloin se on häpeän merkki naiselle, jonka »viattomuus» on mennyt, milloin se on hieman halveksittava ja naurettava nimi vanhoille »siveille neitsyeille». Mutta tätä nimeä saavat naiset laahata perässään kehdestä hautaan — ja he tekevät sen nöyrästi. Sillä he eivät voi ajatella muuta, kuin että heidän nimityksensä tulee olla heidän siveellisen vaelluksensa mittapuu. Jos joku tahtoo tuota järjestelmää muuttaa, nousee naisten omasta leiristä huuto, että siveellisyys on vaarassa. Kuinka erinomainen pitäisikään siis meidän päiviemme siveellisyyden olla, kun naiset on karsinoitu! Eipä siis muuta kuin karsinoidaan miehet samalla tavalla, niin ei mitään siveellisyytyötä tarvita!

August Strindberg on kerran sanonut, että naisten siveellisyys on seurausten pelkoa. Tässä esiintyvät siveellisyyden vartiat näyttävät olevan hänen kanssaan samaa mieltä, ja heidän vanhoillisen maailmankatsomuksensa kanssa sopusoinnussa on heidän luulonsa, että siveellisyys on pelastettu,

kunhan vain visusti sulkee silmänsä kaikelta uudelta.

Mutta siten ei voida ajanpitkään vastustaa uudistusta, joka on itsensä kehityksen esiintuoma. Vihkimäseremoniaan perustuvan rouva- ja neiti-jaon häviäminen on johdonmukainen seuraus naisen muuttuneesta asemasta yleensä. Hän on lakannut olemasta yksinomaan perheenjäsen, ja kypsyytensä ihmisenä ja kansalaisena hän voi osoittaa monella tavalla avioliitosta riippumatta. Hänen nimityksensä tulee siis olla sen mukainen.

Ennakkoluulot murtuvat.

Tämän on toistaiseksi parhaiten ymmärtänyt sodan jälkeinen Saksa ja Itävalta, sillä näissä maissa on rouva-nimityksen yleistämisliike saavuttanut tähän asti huomattavimmat voittonsa. Saksaa puhuvissa maissa helpottaa uudistuksen ajamista se, että »Frau» ei merkitse yksinomaan puhuttelusanaa »rouva», vaan myöskin naista yleensä, joten on helpompi saada menemään ihmisten päähän, että rouva-nimeä voidaan käyttää kenestä tahansa aikuisesta naisesta. Näissä maissa on sitäpaitsi vanhastaan säilynyt rouva-nimitys naimattomillakin erinäisissä kirkollisissa ja aatelisissa arvonimissä. Niinpä sanotaan nunnaluostarin abedissaa aina nimellä »Frau Äbtissin» (rouva abedissa), samoin aatelisten ja erinäisten muitenkin laitosten johtajattaria, »Frau Präbstin» tai »Frau Vorständerin» (rouva johtajatar). Ylijohtajatarta sairaalassa nimitetään myöskin aina »Frau Oberin» (rouva ylihoitajatar). Sopusoinnussa tämän tavan kanssa on uudenaikainen käsityskanta, jonka mukaan esim. Wienin yliopiston viranomaiset nimittävät naista, jolle ne antavat tohtorin arvon, »Frau Doktor». (Mitä sanovat tästä miestohtorien puoliset, joille tuo nimi on

tähän asti kuulunut?) Preussin opetusministeriö antaa myös ylempien tyttökoulujen johtajattarille arvonimen »Frau Direktorin» ja Ala-Itävallassa ja Kroatiassa on annettu julistus, jonka mukaan, tavallisista opettajattaristakin on käytettävä nimitystä »Frau Lehrerin» (rouva opettajatar). Ei niin ollen ole kumma, jos Saksan valtiopäivät päättivät, heti kun ensimmäiset naiset edustajat sinne tulivat, ottaa heistä kaikista käytäntöön nimityksen »Frau Abgeordnete». (rouva edustaja). Vastustavia ääniä ei tietysti puuttunut naisten omalta taholta, mutta niitä ei otettu huomioon.

Saksassa on myös oivallettu, että kaikki »hyväntekeväisyystyö» aviottomien lasten hyväksi jää puolinaiseksi, niinkauvan kuin äidit jätetään poikkeusasemaan ja nimityksensä kautta merkityiksi. Siellä tehdään järjestelmällistä työtä uudistuksen hyväksi ja sen kannattajajoukko yhä laajenee.

Suomessa otettiin tämä kysymys julkisesti esille ensimmäisen kerran v. 1903, jolloin Adelaïde Ehrnrooth alusti siitä keskustelukysymyksen naisasialiitto Unionissa. Siitä lähtien, mutta myöskin siitä riippumatta, on uudistus kytenyt muutamien yksityisten mielessä, jotka silloin tällöin ovat saattaneet ajatuksensa julkisuuteen sanomalehtikirjoitusten kautta. Vasta viime vuosina on asiaa ruvettu järjestelmällisesti ajamaan, ja saivat sen kannattajat pontevalla esiintymisellään kysymyksen m. m. viime keväänä täällä pidetyn pohjoismaisen naiskongressin ohjelmaan. On nim. huo-

mattava, että järjestäytynyt naisasialiike ei suinkaan suhtaudu yksinomaan suopeasti tähän uudistusliikkeeseen, vaan saavat sen ajajat taistella silläkin taholla vallitsevia ennakkoluuloja vastaan, kun he sitävastoin saavat paljon kannatusta henkilöiltä, jotka ovat naisasialiikkeelle aivan välipitämättömät. Kysymyksen ympärille ovat nim. pääasiallisesti ryhmittyneet seksuaalisia reformikysymyksiä harrastavat niin meillä kuin muualla. Sitä todistaa m. m. se voimakas tuki, jonka Saksan »äitiyssuojelusliitot» ja niitten äänenkannattaja »Die neue Generation» antavat asialle.

Vähitellen tulee sama uudistusliike huomatuksi muissakin maissa, sillä se on niin luonnollinen seuraus naisiin nähden tapahtuneesta kehityksestä yleensä, että sitä ei voida välttää. Meidän tapamme jakaa naiset »rouviin» ja »neiteihin» heidän perheasioittensa perusteella tulee jälkimaailman silmillä katsottuna varmasti vaikuttamaan yhtä tarpeettomalta ja vanhentuneelta, kuin meistä nyt on ennen vallinnut tapa jakaa heidät yhteiskunnallisen säätyeron perusteella »rouviin» ja »matameihin», »neiteihin» (fröken), »mamseluihin» ja »neitsyeihin» (jungfru). Noihin nimityksiin on kuitenkin aikanaan suhtauduttu hyvin vakavasti eikä niitten poistaminen suinkaan tapahtunut ilman hankauksia. Kuten nyt saa kuulla suuttuneita vastauksia: »En ole mikään rouva, olen neiti», sanoivat entisajan mamselit loukkautuneina: »Olen säädyllinen mamseli». (Katso Tope-

lius: Ensimmäinen rautatiematka Suomessa.) Ja seuroissa tapahtui usein, että kun toinen sanoi »fröken», niin toinen sanoi kiusalla »mamsell». Se aika tuntuu meistä nyt hyvin kaukaiselta, mutta me emme huomaa, että me itse elämme samallaista murrosaikaa ja olemme samallaisten ennakkoluulojen kahleissa kuin näyttämöltä poistuneet esivanhempammekin. Kaikki on kehityksen alaista, ja se uudistusvaatimus, joka pinnalta katsoen ehkä näyttää vähäpätöisimmältä, voikin kantavuudeltansa olla kaikkein tärkeimpiä. Niin on senkin uudistuksen laita, jota on tässä julkaisussa käsitelty. Se osoittaa naisen kohoamista sukupuoliolennosta täyteen persoonallisuusarvoon — mikä ei tietysti estä häntä olemasta myös sukupuoliolento kuten mieskin.

Hinta 5:—